

Nieuwsbrief
Jaargang
11

Nummer
33

augustus 2019

NIEUWSBRIEF JOE ENGLISH, KUNSTSCHILDER

Beste kunstvriend,

Honderd jaar geleden werd in 1919 **VOS** opgericht als een belangenvereniging. Oorspronkelijk werd het de **V**ereniging voor **O**ud-**S**trijders genoemd. Tegenwoordig maakt de vereniging een metamorfose door als Vlaamse Vredesvereniging. VOS werd officieel opgestart op de mythische datum van 15 augustus door dokter Jozef Verduyn. Dit wordt door de leden van Vos met gepaste luister gevierd op zondag 8 september 2019 te Diksmuide.

In 2020 zal het eveneens honderd jaar geleden zijn dat op 4, 5 en 6 september de éérste **IJzerbedevaart** plaats vond te Steenkerke-Veurne. Oorspronkelijk werd het de **Joe English-hulde** genoemd. Op maandag 6 september volgde een groet aan het graf van de Gebroeders Van Raemdonck te Steenstrate.

Joe English en zijn echtgenote Elisa Goedemé kregen in deze historische gebeurtenissen een centrale plaats. Vandaar dat wij met onze vereniging een bijdrage willen leveren bij deze eeuwfeest viering. Waarom? Omdat een sociaal netwerk van oudstrijders, familie en vrienden van Joe en Elisa reeds van bij de start lid waren van de VOS-vereniging en/of actief betrokken waren bij het ontstaan van de ***"bedevaarten naar de graven aan de IJzer"***. Samen organiseerden zij de Joe English-Hulde. Beide verenigingen waren doorheen de geschiedenis van de Vlaamse ontvoogding onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Onze wens is dan ook dat er in de loop van het werkingsjaar 2019-2020 een **'Momentum'** gecreëerd wordt. Waarbij deze historische vervlechting herdacht wordt in functie van de toekomstige samenwerking.

Namens de leden van de vzw.Joe English, kunstschilder

Piet De Baere & Co English

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:
Joe English, Kunstschilder vzw
Vuldersreitje 2 - 8000 Brugge
www.joe-english-kunstschilder.be
secretariaat :
Adm. Ronarchstraat 5 – 8600 Diksmuide
e-mail: co.english2@gmail.com

In dit nummer

Beste Kunstvriend	p.1
Officiële uitnodiging	p.2
Van militaire uitvaart tot socioculturee l evenement	p.3
Het overlijden van Joe English	p.3
De militaire uitvaartplechtigheid	p.5
Het herstel van het gewone leven	p.7
vrienden van de vzw	p.8

JOE ENGLISH KOMITEIT

SEKRETARIAAT : « ARTES »
GOUDEN LEEUWPLAATS, 1, GENT

Gent, 30 Augustus, 1920

Geachte Mevrouw English,

Wij hebben de eer U met de kinderen uit te nodigen tot deelname aan al de feestelijkheden die op 4 en 5 september aanstaande te Steenkerke en Veurne gelieven plaats hebben, ter verheerlijking van wijlen uw man, Joe.

Jr. Vandenbulcke van Veurne zal de eer hebben U te ontvangen en te huisvesten.

Aanvaard, geachte Mevrouw, de uitdrukking onzer bijzondere hoogachting

Voor het comité:

100 jaar geleden werd de Joe English-hulde de éérste IJzerbedevaart (deel 1)

Piet De Baere

1. Officiële uitnodiging tot de Joe English-hulde

Gent, 30 Augustus, 1920

Geachte Mevrouw English,

Wij hebben de eer U met de kinderen uit te nodigen tot deelname aan al de feestelijkheden die op 4' en 5' september aanstaande te Steenkerke in Veurne zullen plaats hebben, ter verheerlijking van wijlen uw man Joe

Dr. Vandenbulcke van Veurne zal de eer hebben U te ontvangen en te huisvesten.
Aanvaard, geachte Mevrouw, de uitdrukking onzer bijzondere hoogachting

Voor het comité, Oscar Dambre

2. Van militaire uitvaart tot socio-cultureel evenement

De *'feestelijkheden'* waartoe mevrouw English (Elisa Goedemé) en haar kinderen werden uitgenodigd in 1920, namelijk de herdenking voor haar echtgenoot Joe, werd later de **éérste IJzerbedevaart** genoemd. Volgend jaar in 2020 wordt dit historisch gebeuren herdacht omdat het een mijlpaal werd in de geschiedenis van de Vlaamse ontvoogding. In deze studie willen wij een bijdrage leveren tot deze herdenking. Wij hebben niet de bedoeling om de voorgeschiedenis volledig te reconstrueren. De aanloopperiode situeerde zich reeds tijdens WO I met de oprichting van het Heldenhuldecomité op **15 augustus 1916** onder leiding van Dr. Jozef Verduyn in het kader van de groeiende Frontbeweging. Joe stelde zijn kunstenaarstalent ten dienste van deze initiatieven. Het standpunt dat wij innemen is het levensverhaal van Joe English en Elisa Goedemé. Aan de hand van het zorgvuldig bewaarde familiearchief kaderen wij deze artikelenreeks tussen de overlijdensdatum van Joe op 31 augustus 1918, gevolgd door zijn militaire begrafenis op 3 september '18. Het groeide uit tot een socio-cultureel evenement in 1920: als de **Joe English-hulde**. Later werd dit de eerste IJzerbedevaart genoemd.
Reeds uit de woordkeuze die Oscar Dambre gebruikte om Elisa Goedemé uit te nodigen kunnen wij afleiden dat de herdenking van Joe ook een politieke bedoeling had *"... de feestelijkheden ter verheerlijking van wijlen uw man Joe"*. Romantisch en onhandig taalgebruik of bewuste propagandataal van een 24-jarige idealist?
-

3. Het overlijden van Joe English een drama voor familie en vrienden

In de nacht van 30 op 31 augustus overleed Joe om 10u 's avonds na een heelkundige ingreep in het Veldhospitaal L'Océan II te Vinkem. Krijgsaalmoezenier J. Van Gramberen gaf hem het sacrament der stervenden. De omstandigheden van zijn overlijden hebben achteraf zeer controversiële reacties opgeroepen. Ze maakten deel uit van het individuele en collectieve rouwproces van zijn vele vrienden. Ze droegen ook bij tot de mythevorming van Joe tot één van de IJzersymbolen. Dokter Frans Daels bracht reeds op 1 september Joe's oudste zus Molly English die in Londen verbleef op de hoogte. In een eerste brief liet hij haar weten dat Joe zeer ernstig ziek was. Nog dezelfde dag schreef hij haar dat Joe jammer genoeg na de operatie overleed. Achter het IJzerfront werd de post ook overzee snel en efficiënt verspreid. Maar niet zo in het bezette België en vooral niet in de regio Kust-Brugge, het gebied dat bezet werd door het "Marinekorps Flandern".

1 september 1918

Waarde Juffrouw,

Met innige droefheid meld ik U dat uw broeder Joe erg ziek naar 't Gasthuis van Vinckem moest vervoerd worden. Ik heb hem gezien – hij is vol moed trots de groote pijnen die een aanval van appendicitis hem veroorzaakten.

Hij is van vrienden omringd die er voor zorgen dat hem niets zou ontbreken. Hij is zeer zwak en geene zorgen zullen overbodig zijn om de ziekte te overmeesteren – alles wordt gedaan om onzen prachtkunstenaar toch maar te behouden, want het verlies ware al te gevoelig voor al zijn Vlaamsche vrienden.

Dragen wij met moed onze ongerustheid en bidden we voor onzen goeden Joe'.

Met U in de angst en eerbiedig groetend
Prof.Dr. Frans Daels

1 september 1918

Waarde Juffrouw,

Een ontzaglijke last wordt mij opgedragen. Ik vind de woorden niet om mij van den last te kwijten. Gaart al uw moed te samen. Ik kan het niet zeggen.

We zullen met alle vlaamsche vrienden van 't front naar een droeve plechtigheid gaan om Joe onzen eersten, maar niet onzen laatsten groet te brengen in zijn laatste woonst, in zijn laatste rustplaats te De Panne. Verpletterend is 't gebeurt; het noodlot is gevallen op onzen Joe'. Hij ontsliep zacht in volle kennis!

Meer kan ik U nu niet schrijven, 'k zal op bedaardheid wachten en U dan met genoegen nauwkeurig inlichten. De vrienden zorgen voor alles. Het vlaamsche front is in rouw! Nooit zal Vlaanderen Joe English vergeten, daarvoor blijft het Vlaamsche front borg.

Met U in droefheid en rouw, eerbiedig groetend.
Prof. Dr. Frans Daels

de twee brieven van Dr. Daels aan Molly English

Wanneer en hoe heeft dit tragisch nieuws Elisa bereikt? Via Londen waar de zussen van Joe reeds vier jaar verbleven? Reeds op 5 september schrijft zus Molly aan de bevriende familie Van Can, eveneens wonend in Londen, het bericht dat Joe ernstig ziek was en stierf na de operatie. Kon Molly dit verschrikkelijk nieuws ook laten weten aan Vader Goedemé en zus Jette in Antwerpen via de 'Holland-route'? Of vernam Elisa het via het circuit van de Activisten tussen Antwerpen en Brugge die volgens Luc Vandeweyer "brood zagen in het overlijden van Joe English"? Is het mogelijk dat zij het gewoon te lezen kreeg in één van de kranten die achter het front verschenen waarin zijn overlijden werd meegedeeld en besproken? Het bericht verscheen in **de Belgische Standaard op 4 sept.** door aalmoezenier J. Van Gramberen, in **Ons Vaderland op 12 sept**. door Cyriel Verschaeve, in **Ons Vaderland op 18 sept** door Oscar Dambre en **op 20 sept. in De Stem uit België** door luitenant J. Rombouts. Of was er een officiële mededeling vanwege de militaire overheid? Er zijn ons geen vertrouwelijke noch officiële documenten bekend waarin het overlijden van Joe aan zijn echtgenote werd gemeld. Het moet voor haar en de families English en Goedemé een rampzalige tijd geweest zijn die na meer dan vier jaar hoopten op zijn terugkeer. Want ook Vader Henry English was enkele maanden voordien op 17 juni 1918 overleden en begraven in Adegem.

September 1918: de familie English en Goedemé verloren hun gezinshoofd, een geliefde broer en echtgenoot. En het Huis English had geen werkleider en geen ontwerper meer.

Het officiële overlijdensbericht van de militaire overheid kwam pas op 18 mei 1919!

Op weg naar de militaire begraafplaats van Steenkerke (op de achtergrond het woonhuis van Willem Vermandere)

4. De militaire uitvaartplechtigheid

Reeds op 3 september om 10u kreeg Joe te Steenkerke een militaire begrafenis. De natuurelementen treurden mee met de vele aanwezige militairen en frontsoldaten. Wij laten Joe's Brugse vriend, soldaat Adolphe Verbeke aan het woord, hij schrijft op 9 september aan zus Molly English:

Beste,

Ik heb uw adres te danken aan Dr. Daels, bij wie ik dezen namiddag geweest ben en met wie ik nog over onzen beminden en te vroeg weggenomen Joe gesproken heb.

T'is met de diepste en innigste droefheid dat ik U mijn spijt uitdruk, en in uw totaal onherstelbaar verlies deelneem. Welk goed karakter was immers Joe niet, en ik die hem hier menigmaal op 't front tegengekomen heb, en gemeenzaam met hem omging, zoals te Brugge voor den oorlog, kan mij de werkelijkheid niet inbeelden. Ik heb den troost gehad aan de begraving te kunnen tegenwoordig zijn, niettegenstaande de vele moeilijkheden en den groten afstand (4 uren te voet.)

Dr. Daels had gevraagd de begraving te hebben op woensdag 4den om 10 uur in De Panne, doch daar er in de Panne geen soldaten om 10 u mogen begraven worden, heeft de begraving plaats gehad Donderdag 5 september 1918 te Steenkerke.(sic)

De lijkdienst was zeer indrukwekkend onder de grote toeloop van al zijn vrienden, zijn bewonderaars en vertegenwoordigers van Studentenbonden. De dienst werd gedaan door drie krijgsaalmoezeniers, en de absoutten en de uitgeleide naar 't kerkhof door Mgr. Marinus. Het muziek van 't eerste Jagers te voet begeleidde den stoet. De lijkbaar was gedekt met de driekleuren vlag van België en vele kronen volgden. We gingen traagzaam, wenende, onzen vriend, een perel van 't Vlaamsche Volk, onzen edelen en Kristenen kunstschilder naar 't kerkhof dragende en we treurden allen, teneergeslagen en moedeloos om 't onverbiddelijk noodlot, de zware slag die de dood in onze rangen gebracht had.

Vooraleer ter aarde te bestellen sprak de Comte de Beaufort, commandant bij de Guides, een lijkrede uit. Daarna Jules Devriendt (sic), in naam van de Antwerpse school; Dr. Daels, en een vierde lijkrede door de vertegenwoordiger van de katholieke studentenbond. U de woorden herhalen van iedere rede ware mij onmogelijk, doch allen drukten hun weemoed uit, de klachten van zoveel verbrijzelde herten en de wanhoop van 't laatste Vaarwel.

Vergeef mij zo lang uit te wijden over de beschrijving dezer droevige gebeurtenis. Ik heb spijt U daardoor opnieuw te bedroeven, doch ik doe het met het goede gedacht dat het u een troost zal zijn te weten hoe plechtig de begraving geweest is, dank bijzonderlijk aan Dr. Daels en zijn vrienden.

Adolphe Verbeke.

Verbeke zou in 1920 deel uitmaken van het **"Brugs Joe English-comité"** dat de eerste Joe English-hulde mede organiseerde. (zie verder)

Over deze uitvaartdienst verschenen in diverse kranten uitgebreide verslagen (zie p.4) De beste info vinden we in het speciaal nummer van *Ons Volk Ontwaakt* (maart 1920) dat volledig was gewijd aan leven en werk van Joe English. Filip De Pillecyn was de redacteur en hij gebruikte het als basis voor zijn literair levensverhaal over Joe dat pas in 1932 verscheen.

Volgens de krant werd de lijkstoet voorafgegaan door de militaire muziek-kapel van "de 1ste jagers te voet". Vier militairen, vrienden van Joe, droegen zijn kist op hun schouders. De vierde drager die onzichtbaar is op de foto zou **Achiel Van Sassenbrouck** geweest zijn, eveneens bekend kunstschilder, Bruggeling en lid van de Artistieke afdeling van het Belgisch leger. Daarna volgde de lijkstoet. Velen van de aanwezigen behoorden tot het sociale netwerk van Joe achter het IJzerfront en zullen wij terug ontmoeten in het Joe English-Komiteit waaruit later het IJzerbedevaart-comité groeide. Toch konden velen zoals C. Verschaeve, Samuël De Vriendt en Mvr. Marie Belpaire niet aanwezig zijn door de oorlogsomstandigheden.

De verslaggever in *De Belgische Standaard* van 7 sept.1919 was waarschijnlijk Juul Filliaert. In de kerk van Steenkerke werd van de drie voorgangers enkel Mgr. Marinus als hoofdaalmoezenier van het Belgisch leger vernoemd. Op de militaire begraafplaats werden er 4 toespraken gehouden:

- namens de artistieke afdeling van het Belgisch leger door Markies de Beaufort
- namens de Antwerpse kunstenaars door Juliaan Platteau (niet door J. De Vriendt)
- namens het SKVH door Prof. Frans Daels
- namens de Vlaamse studenten door Filip De Pillecyn

"Men bewonderde hem niet, men minde hem om zijn schoonheid" besloot de verslaggever.

De dag vòòr de begrafenis op 2 september ondertekende generaal-majoor Andringa een brief gericht aan generaal De Ceuninck, minister van oorlog, op advies van Jan Steyaert, arrondissementscommissaris van Veurne-Diksmuide, die vond dat Joe een ereteken verdiende. De reden waarom deze terechte vraag negatief werd beantwoord wordt door Luc Vandeweyer uitvoerig beschreven op basis van Joe's militair dossier in zijn publicatie *'Joe English 1914-1918' (2008)*. De militaire overheid probeerde een toestroom van aanvragen te beletten, gezien het aantal gestorven soldaten door ziekte (o.a. Spaanse griep) schrikwekkend was toegenomen.

Op Joe's graf zou het traditioneel zwart houten kruisje met de witgeschilderde naam, in 1920 vervangen worden door het grafmonument gemaakt door Karel Lateur op vraag van zijn Brugse vrienden, en niet door een Heldenhuldezerkje… Dat kwam er pas in 1932 bij de overbrenging van Joe English naar de Crypte van de IJzertoren.

Sam De Vriendt en Godelieve Therssen aan Joe's graf

5. Het herstel van het gewone leven (eind 1918)

Eind september werd het eindoffensief ingezet op Belgisch grondgebied.

Op 18-19 oktober werd het **bolwerk Brugge** bevrijd. De stad werd slechts licht beschadigd in vergelijking tot de Martelaarsteden en de verwoeste gewesten van het IJzerfront. De bevolking was wel verarmd onder het strenge bezettingsregime van het Duitse leger.

Op 11 november: Wapenstilstand ondertekend bij Compiègne in de legendarische treinwagen te Rethondes.

Te **Veurne** werd in het college het atelier van Joe English ontruimd. **Samuel De Vriendt** en de **familie Therssen** zorgden ervoor dat de werken van Joe overgebracht werden naar Brugge bij Elisa Goedemé in de Veldstraat, 1 te Sint Michiels.

Vanuit **Antwerpen** vertrokken Vader Karel Goedemé en zus Jette naar Brugge om Elisa en de twee kinderen te ondersteunen in deze moeilijke dagen.

Te **Kortrijk** verliet jongere broer **Michiel English** zijn functie als leraar aan het Sint Amandscollege. Hij wordt ceremoniemeester aan de kathedraal te Brugge en kon zo de verdere werking van Huis English verzekeren. De **zussen English** en **broer Patrick** kwamen terug uit **Londen** naar het ouderlijke huis Vrijdagmarkt, 1. Voor het heropstarten van het borduuratelier wordt er beroep gedaan op **graficus Jules Fonteyne**, die vele vlaggen zal ontwerpen op basis van de symbolen die Joe visualiseerde.

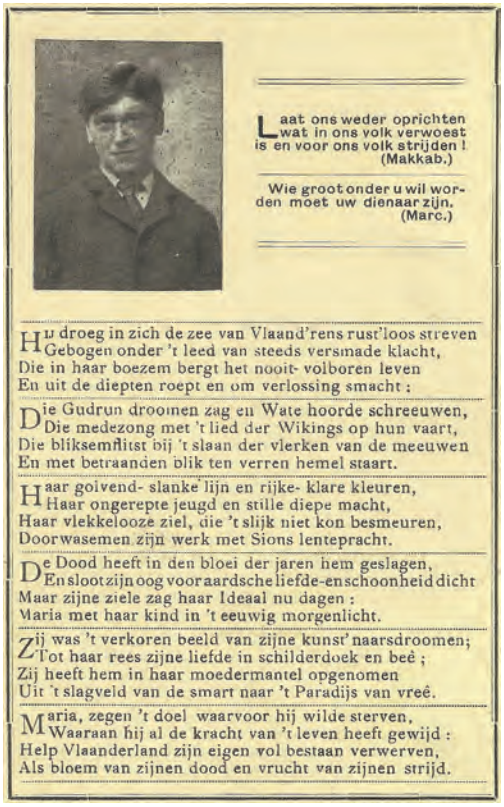
Op maandag **23 december** om 11u organiseerden de *"Brugse afdelingen van het Davidsfonds en van het Christen Vlaams Verbond (CVC) een rouwdienst in de hoofdkerk van Sint Salvators ter ziele-lafenis van Joe Alfons English, korporaal bij het Belgische leger, echtgenoot van Vrouw Elisa Goedemé… bij de offerande werden gedachtenissen uitgedeeld met de beeltenis van de overledene"*.

Namens de leden van het CVC gaf E.H. Aalmoezenier **A. Nobels** een *"redevoering op deze uitvaartdienst voor onze Vlaamse vriend en kunstenaar Joe English"*, waarin hij de vele kunstwerken van Joe situeerde in zijn levensloop: *"er was altijd strijd…"*. Deze toespraak verscheen volledig in **De Belgische Standaard** op

Gedenkkaart bij de Davidsfonds ceremonie in december 1918

Voor: O.L.V. van de IJzer (soldaten met geweren!) uit het **Mis en gebedenboek van de Vlaamse soldaat**.

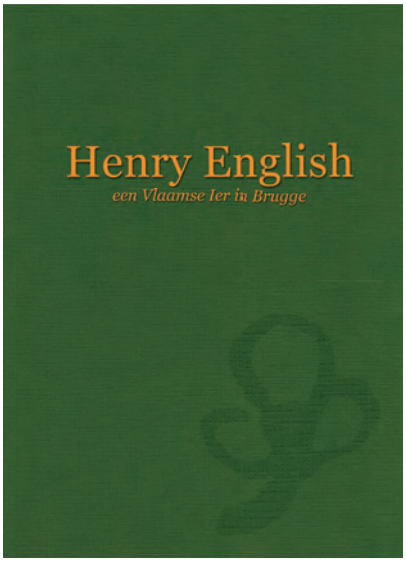
Achter: foto van Joe (als burger ±1912) met een 'lijkvers' over leven en werk van Joe, waarschijnlijk bezorgd door **Lodewijk Dosfel.**

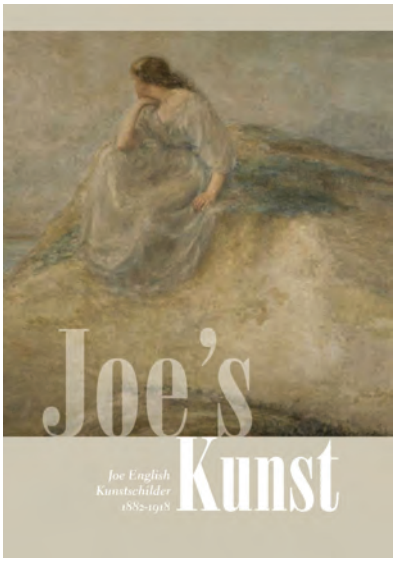
27 dec. Later zal August Nobels een beeld vervaardigen voor de kapel van de Heimolenhoek te Sint Niklaas, Onze Lieve Vrouw van de IJzer, naar de tekening van Joe op het gedachtenisprentje.

Op **zondag 29 december** om 11u30 organiseerde de Davidsfonds Afdeling Brugge in de parochiale kerk van Sint Jacobs ***"een Solemnele gezongen mis tot ziele-lafenis der afgestorven leden van de afdeling sedert de laatste jaardienst in 1916"*** waaronder Joe English werd vernoemd. Het organiserend Davidsfondscomité, met o.a. Hendrik Priem en Dr. Raphaël Rubbrecht waren Brugse vrienden van Joe.

In onze volgende nieuwsbrief nr. 34 zullen wij het proces volgen waarbij het duidelijk kan worden welke elementen een rol spelen om als persoon tot 'held' gepromoveerd te worden, en hoe een 'hulde' het statuut van IJzerbedevaart kan krijgen.

VRIENDEN VAN DE VZW JOE ENGLISH, KUNSTSCHILDER

Voor een overzicht van de Kunstkaarten:
www.joe-english-kunstschilder.be

bestelling van +7 ex. = 14€ + port 3€
bestelling van +12 ex.= 24€ port incl

'Joe's kunst', catalogus = 20€ port incl

'Henry English, een Vlaamse Ier in Brugge'= 15€ + 3€

bestellingen: co.english2@gmail.com